

הלבבות תפלין סימן לב

מזכר הגולה

יד *ע"אם נפלה *טפת (סא) דיו (סב) לתוף האות (סג) *ואינה נפרת (כו) האות, אין פקנה
(כז) לגרר (סד) לגרר (סה) הדיו *ועל-דיריך יהיה נפר האות, דהוי (סו) חק תוכות *ופסול, משום דבעינן
'וקתב' (סז) ולא 'וקתק'. והוא הדיו אם טעה *וקתב דל"ת במקום רי"ש או ב"ת במקום (כח) כ"ף,

באר היטב

השני עקר. אם קתב ב' פחות בתבא א' ע"י אות ותרב ביניהם, כגון שנתה צריך לקתב "בחזק יד" והוסיף ק' בין פתח חזק לתחת יד כגון זה "בחזקקיד", או שכתב "בבחווק" שהוסיף ב' בתחלת פתח בחוק, מפר למחל הבי"ת והקו"ף שביניהם ואין בכך פסול משום חק תוכות, גט פשוט סימן קכה ס"ק לו. או נדבק רגל התי"א כחוט-השערה דק מוא, ומינוק דלא חכם ולא טפש ש"ע שהוא ה"א, מי שקלל להפריד הרגל לבר דא לאמחה בירו, הרלב"ח סי' צח. והרד"ך ביה א חל"א ופ"ח בא"ע סימן קכה ס"ק א חלקו צליו שאין להורות קלא דברך וראוי לגזר במי שעושה כן, וכי"כ הע"ת. מאחר שנראה לעין שלא נשאר צורת האות א"ע"ש שהוא רק, אשו ברך או בעב תלי? א הוא רבוק מה לי עב או דק. אם נפלה טפת דיו תוף חלל הב' ונראית כפ' או שאין כ"כ ב' עליה, או שנפלה לתוף אות אחרת ואין שמה עליה, אין פקנה למחוק, ב"י. ב' ביתי"ת הפסוקים בתבא אחת שנדבקו בתחתיהן ונפסדה צורת האות למראית העין, שאינה נפרת אם היא ב"ת"א או כ"ף, אין פקנה לגררה להפריש הרבוק המקרי חק תוכות, כי מי במקחית הרגל השני ויחזרו ונתכחו, ובר"שמואל סי' פ"ט. אם נטף שענה וסלקה מטר א"ע"ש שהאות אינה נפרת ויכל לגרר השענה ולקלקלה ואין חק תוכות, פ"ח"ח וכי"כ המ"א: (ד) לגרר. אפילו מעביר הקלמוס לאחר שחק תוכו אינו מועיל, ע"ת: (כח) כ"ף. והוא הדיו איפכא:

באור הלכה

ככל גוני, ואפילו בתפלין ומזוזות דבעינן כסדרן, וכמו שהשיר המגן-אברהם לגרר קצה רגל ה' הנוגע לסוף בלי העף קלף: * **אם נפלה וכו'.** דע דבכל דבר שכתוב בשלשון-ערוך דלא מהני גרידה בלבר מחמת פסול דחק תוכות, מוכח מסתימת הפוסקים דאין נפקא-מנה בין אם נעשה בעת הכתיבה או לאחר הכתיבה⁽⁸⁶⁾; מה שאין כן פסול מחמת שאינו מקף גויל הלא בשני התרומים שכתובים יוסף דבור המתחיל ואם תאמר היכי מכשירינן, וכמו שפסק השולחן ערוך בסעף טז, וכן אימא בפרי"מגדים, העפך לקמן בסעף כה. ועין בספר גט פשוט בסימן קכה בא"ע: * **טפת דיו.** עין במשנה ברוכה בסעף-קטן סא. וזה לשון סו"ר דרך ה[ח]יים דיני קריאת התורה דין לה: נטף שצעה על אות, באל יסדנה [ואם הניטפה היא על אותיות משמות שאין נמחקין, אף בחל אסור, שהרי יש להם שיתקלף קצת מהאות עמו. כיצד יעשה? ראה לחפ"מ היטב הגויל מבחינן נגד מקום הניטפה, ועל-דירי"ה יוסר השענה בנקל ולא ידבק בו מהקתב בלל, שצ"ר-אפרים בשער ה' דין ז], ואם בשכח⁽⁸⁷⁾, אם נראה האות מתוקה ויכול לקרות כף, פשר: אף אם היא חקפה שאינו נראה מתוך השענה, אם נמצא זה בין גברא לגברא, כיון שאין לקרות בעליפה מה שמפכה בשענה, ואין קורין בהקשים מפני כבוד הציבור, וליכא פגמא של ספר. ודבר גברא בחרי ספרא לאו פגמא הוא, יש להוציא אחרת; ואם נמצא באמצע הקריאה, יש לקרות מהקפה בעליפה ואחרת; ויסם בה מנין הקריאים, כיון דדבר קרא מה שמפכה בשענה מפר לקרות להלן בספר-תורה הנה, דאין פסול בזה מה שמפכה בשענה, עד כאן לשונו. ועין בספר שצ"ר-אפרים הג"ל ובחידושי ר' עקיבא איגר בסימן זה. וכתב עוד שם הגאון ר' עקיבא איגר, שצ"ר

משנה ברורה

האות מגוף הסת"מ: **יד (סא) דיו.** והוא הדיו צבע אחר אם על-דירי זה נשתנה צורת האות⁽⁸⁸⁾, אבל נטף שצעה על האות, אף שמפכה להאות ואינה נפרת אף-על-פי-כן **(סד) מטר לסלק,** דשענה אין מבטל התבא, ועין בבאור הלכה: **(סב) לתוף.** בין שצנע השפה בגוף האות או לא. והוא הדיו אם נפלה השפה על קרי האות ממש, ונתפשט השפה גם מבחינן להאות עד שאינו נפר האות בתמנתו על-די זה: **(ג) ואינה נפרת.** בין שצ"ל-דירי"ה נשתנה תמנתה לאות אחרת, כגון שנפלה טפה תוף חלל ב' ונראית כפ"א, או שאבדה **(סה) תמנתה ואין שמה עליה⁽⁸⁹⁾.** והוא הדיו בשאר אותיות, ואפילו אם על-דירי השפה נחסר **(סו) רק קוצה של יוד,** בין ימין או **(סז) שמאל,** פסול. ואם מסתפק בהאות אם צורתה עליו או לא, מראה **(סח) לתנוק דלא תחיס ולא טפש: (סד) לגרר.** ואפילו מעביר קלמוס על האות לאחר שחק תוכו אינו מועיל⁽⁹⁰⁾. מגן-אברהם: **(סה) הדיו.** ואפילו אם השפה **(טט) לח ערוך והאות כבר (ע) נתבשב,** לא אמרינן שהיא ככסוי בעלמא על האות, כיון שצ"ל-פלפנים נפסל צורת האות קדם התקון: **(סו) חק תוכות.** פרוש, שחוקק **(עח) התוף של האות וסביבו,** וממילא נשאר מה שאינו מוחק בצורת אות: **(סז) ולא 'וקתק'. וזה גם-כן חקיקה מקרי, כיון שאינו**

שער העיון

תרגום: 1 דבק העשירי מקמה. (סז) מגן-אברהם: (סד) מגן-אברהם בשם רד"ך: (סו) פרי"מגדים: (סח) אחרונים באבן-הערוך: (טט) פ"ח: (ע) פרי"מגדים: (עח) ט"ז:

הלכות תפלין סימן לב

פ' תשבת ה"א"ש
קל"ג ספר התרוקח
קס"ג צ' סבאר
החשבה ח"כ"א
המחשבת לרמב"ן

(סח) אין תקנה לו למחוק התג לתמן האות, משום דהוי חקק (כט) תוכות: יח *מ"ם פתוחה
(ע) שנדבק פתחתה (עא) *ונסתמה, אין מועיל לגרר הדבק (עב) ולפתחה, משום דהוי (עג) חקק תוכות.
(עד) זומה תקנתה, שיגרר *קל התרטום ותשאר (עה) כצורת נו"ן כפופה, ואחר-כך יכתב מה שגרר.

סימן ירו וכן הורה ספר"י ו' תכ"ב ומהרי"ל ב"ו

באר היטב

דל"ת, יש תקנה להוסיף עליו דיו ולעשותו מרובעת ומר, והוא הדין מבי"ת
לכ"ף או איפכא נמי דינא הכי. וכל זה ד"ש תקנה למקנו הינו קדם שקכת אוח

משנה ברורה

עושה מעשה בגוף האות, אלא (עב) יגרר גם-כן קצת מהאות עד שלא
ישאר צורתו עליו ואחר-כך יתקנו את לא כתב צדו אחר אוח זה, דאי
לאו הכי פסול בתפלין ומזוזות דבעינן כסדרן. וכל זה הדין דלש"לן
ערוב הוא מחמת שהאות אינו נכר ונתפסל על-ידיה כתיבה
הראשונה, אבל אם לא נשתנה צורת האות יכול למחוק טפת הדיו, ואין
חלוק בין שגפול הדיו לתוך חלל האות בלבד או גם על האות גופא
(עג) ונתעבה גג האות (עד) או גם הינך על-ידי זה, אפלו הכי יוכל
לתמן ולא מקרי חק תוכות, מאחר שהאות נכר צדו. ומדינא אפלו
תקון לא בעי בזה, רק יותר טוב שיסתקן, על-כן יכול לעשות תקון זה
אפלו בתפלין ומזוזות דבעינן כסדרן, ועין בבאור הלכה. ודע עוד,
דהש"לן-צדו מירי אפלו נפלה הטפה אחר שנגמר האות, וכל-ישבן אם
נפלה קדם שנגמר האות כדון ונגמר מתחלה האות ואין נכר צדו, דבזה

באור הלכה

רבי עקיבא איגר שהעיר בזה: * מ"ם פתוחה שדובק, עין במשנה ברורה שפתבנו
כדון נדבק בחוט השערה דמלי ברין ה"א. ויותר נראה לעניית דעמי לומר דאפלו
התקלין כדון ה, כמבאר בבית-יוסף לקמן בסיומן לו, והדין בזה דהרי על-כ"פ-גניס
מ"ם סתום הוא, ומה לו אם הסתיקה דקה או עבה? ואם נאמנם הוא מדאמר הנקרא:
זוזנא לספרי דוקני דמלו לכרעה דה"א, משמע דהוא רק למענה בעלמא, אבל עינן
חממת ה"א אין צריך לתלות הכרעה, ואף-על-פי-כן לא דמי למי"ת, כמו שקכת
הגר"א לקמן בבאורו¹¹¹, או כמו שקכת הרשב"א¹¹² הנדקס מקדש על מנחות עין שם;
מה שאין כן במ"ם דאין לנו שום ראה לקראו מ"ם פתוח על-ידי שהסתיקה היא דקה:
* ונסתמה. עין בט"ו אבן-העזר בסיומן קכה סעיף ד שקכת דדוקא שנסתם הפ"ם
אחר שנגמר, אבל אם סתם הפ"ם קדם הגמר. בזה יכול לגרר הסתם, כיון שעיון
צריך להוסיף כרעיה המשפעת כמין י"ד, על-כן יגרר תחלה הדובק ואחר-כך יגמר,
עין שם. ונראה דלפי דעת הרד"ק שקכתו משנה ברורה כסעיף-קטן טו, גם בזה יש
לחמשי: * קל התרטום. נראה לי פשוט דדוקא שנדבק בעת כתיבת התרטום,

(עט) פלי עסקא סבורים דאין תקנה בגרירת הטפה, דהרי לא היה עליו מעולם שם אוח, רק עמה על-ידי גרירה, והוי חק תוכות ממש; אף אם גרר
מתחלה ולקח ורועה עמה לגמר האות, בזה יש דעות בין הפוסקים, דהגר"ד סובר דלא מנהי, דסבירא לה דכיון שגפלה הטפה על מקצת האות
נתבטל מטעם שם כתיבה והוי כתיבה בעלמא, ומה מנהי אף אם יגמר האות על-ידי כתיבה? וכל-ישבן אם נפלה על הקלף טפת דיו ונעשה
כמין חצי אוח דלא שרי להשלים האות על-ידי כתיבה. והבית-יוסף והרמ"א (באה"ע ב"י קכה ט"ד) מקלין אפלו בזה הדין האחרון וסוכרין דלא
מקרי חק תוכות אלא כשגומר האות על-ידי חקיקה, אף (עו) האחרונים מצדדו להחמיר בזה הדין האחרון, אם לא שמושך (עו) השפת-דיו הלחה
ומזויה במקום למקום עד שעושה מקנה אוח שלם, דזה הוי כתיבה: (סח) אין תקנה. פרוש, על-ידי המחיקה אין תקנה, אבל מתר להוסיף דיו
ולעשותו עגל. וכן אם טעה וכתב רי"ש במקום דל"ת וכ"ף במקום כ"י"ת והווי אותיות עבין, אין תקנה שיגררו ויעמידן בתמות דל"ת וכ"י"ת, אבל
(עט) מתר להוסיף עליון דיו ולעשותן בתמות דל"ת וכ"י"ת. וכן אם טעה וכתב במקום ז"ן גי"ן פשוטה, אין תקנה שיגררו ויעמידו על ז"ן, דזה
הוי חק תוכות ממש, אלא צריך למחוק לגמרי. וכן אם טעה וכתב (עט) ה"א במקום דל"ת, אין תקנה לגרר הקלף של ה"א וישאר דל"ת, דדומה
לסמ"ך וב"י"ת שגפול טפת דיו שם ונתקלקל תמותו על-ידי זה דלא מנהי גרירת הטפה, משום דאין עושה מעשה בגוף האות, והכי נמי כהאי
גונא; אלא צריך לגרר גם-כן קצת התג עד שישאר כמו וי"ו¹⁰⁴, או לגרר (פ) הניך עד שלא ישאר צורת דל"ת עליו, ואחר-כך יתקנו. (פס) קללל
דמלת; גורר לא מנהי להיות כתיבה כדן ומקרי חק תוכות, אבל כותב מנהי, שמעבה האות מדל"ת רי"ש, או מרי"ש דל"ת שכותב התג; ולענין
שלא כסדרן הנפוח הוא: גורר פשר, כגון בדובק אוח לאות וכדלקמן, דזה לא מקרי מעשה בגוף האות, וכותב פסול. ומה שהפרנו להוסיף דיו
ולהעמידו על התמות, (פס) הינו כשלא כתב האותיות שאחר זה¹⁰⁵: (סט) למחוק התג. ואפלו אם אחר-כך ימשך גם-כן גגו ותחמיתו של הכ"ף
(פג) לא מנהי, דבלאו הכי צורתה עליה: יח (ע) שנדבק. ואם פוסל בזה נגיעה דקה כחוט-השערה, עין מה שכתבנו לקמן לענין ה"א ועין
בבאור הלכה: (עא) ונסתמה. והוי כמ"ם סתום שמקומו רק בסוף תבה ולא באמצעיתה; (פד) וכן כל אותיות מנצפ"ך הפפולין באלף-בית מותב
את הראשונות תחתלת התבה ובאמצעיתה ותאחרונות בסוף, ואם שנה פסול: (עב) ולפתחה. והוא הדין שאר אותיות שנתקלקל תמותם בעת
הכתיבה או אחר-כך, ועל-ידי גרירתו יעמדו על תמותם, כגון ד' שהמשיך רגלו דומה לך' פשוטה וכל כהאי גונא, אין מועיל להם גרירה כיון
שאינו עושה מעשה בגוף האות הנשאר, אלא ימחק רגלו¹⁰⁶, וכג"ל כסעיף-קטן סח, ואחר-כך יתקנו. והוא הדין דמהני בזה אם המשיך גגו של
האות (רס) וכתב עד שנתאף לכל שהוא דל"ת; אבל לעיל בכתב ה"א במקום דל"ת, דכתבנו שם דצריך גם-כן למחוק רגל הדל"ת או גגו מלבד רגל
ה"א, (פס) לא מנהי עין זו דהמקשה בג דל"ת¹⁰⁷, דהרי בלאו הכי צורתו עליו, לכך לא מקרי זה שום תקון: (עג) חקק תוכות. דבגוף האות אין
עושה שום מעשה, אלא גורר הסתיקה, והוא הדין אם טעה (פו) וכתב ח"ת במקום שני זיני"ן, אין מועיל לגרר התג לבד מהתן טעמא, אלא צריך
לגררם עד שיבטלם מתמותתם¹⁰⁸. וכן אם טעה ועשה ו' פשוטה למעלה כעין דל"ת, שלפי דעת הרבה מן הפוסקים היא פסולה, כמו שיבאר לקמן
בסיומן לו, גם-כן אין מועיל (פז) לגרר התג ולעשותה עגלה, דהוי חק תוכות, אלא יוסיף עליה דיו ויעשה עגלה; ונראה (פח) דלא מעכב שלא
כסדרן בתקון זה, דבלאו הכי צורתה עליה: (עד) ומה תקנתה. כל שקכות כסעיף זה שיש תקנה הינו קדם שקכת אוח שאחריו, דאי לאו הכי
פסול בתפלין ומזוזות דבעינן כן כסדרן דוקא, לבר מהיכא שנקבר בהדיא דלא מעכב בזה כסדרן: (עה) כצורת נו"ן כפופה. כי כתיבת הפ"ם
פתוחה הוא בשתי כתיבות, דהינו בתחלה כותבין כמו נו"ן כפופה ואחר-כך תולין בעדה כמו וי"ו¹⁰⁹, ואם-כן כל שעושה הפסול בו דהינו הי"ו
צריך לגרוו כלו, אבל הנו"ן שנקבת בהכשר אין צריך לגרוו. והוא הדין בכל אוח שנקבת בשתי כתיבות, כגון גימ"ל וכיוצא בו, ונעשה פסול
כתיבה אחת, (פט) אין צריך לגרר כן אותה; לאפוקי כרי"ש שעושה כמין דל"ת, דכפעם אחת נכתב הכל בפסול, צריך הכל לגררו¹¹⁰:

שער הציון

(עב) מעשיף יח: (עג) עלת-תמיד ופרי חדש בא"ע בסיומן קכה, ופרי-מגרים באש"ל-אברהם כתב גם-כן דיש מחמירין דהגיה"ש שם לא שיק לזאן: (עד) פשוט דזה לא
הוי כתב על-גבי כתב, ועין בבאור הלכה: (עה) אפלו הסמ"ך וכמו שקכת בבית-יוסף: (עו) פרי-מגרים באש"ל-אברהם בשם הש"י בא"ע ותגאון ר' עקיבא איגר
בחדושי ועוד שארי אחרונים בפתיחת-השוכה א"ע סימן קכה סעיף ח: (עז) ט"ו בא"ע מוכא פה בפרי-מגרים: (פא) ט"ו ופרי-מגרים: (פב) פרי-מגרים באש"ל-
אברהם סימן מז סעיף-קטן ז': (פג) פרוש, פלו, דאי לאו הכי שם דל"ת עליו כמ"ל כסעיף טו, פרי-מגרים באש"ל-אברהם דיני צורת אותיות בסיומן לב א"ד: (פד) פרי-
מגרים: (פע) ט"ו: (פז) פרי-מגרים בפתיחה לסימן לב: (פח) מסכת סופרים ובאור הגר"א: (פה) פרי-מגרים בסיומן לב באש"ל-אברהם דיני צורת אותיות אוח ד:
(פו) פרי-מגרים באש"ל-אברהם בשם הבית-שמואל סעיף-קטן כו: (פז) מן-אברהם כסעיף-קטן כו: (פח) פרי-מגרים באש"ל-אברהם שם אוח ד': (פט) ט"ו:

הלכות תפלין סימן לב

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק סח]

תיראה ותיחשב כאות ה"א כלל, מי"מ אף צורת דל"ת אין לה, ואף אם ימחק אחר כך את הנקודה יחשב הדבר כ"חך תוכות'.

אֶלָּא צָרִיךְ לְגַרֵּם גַּם כִּן קֶצֶת הֶגֶג עַד שֶׁיִּשְׁאָר כְּמוֹ וי"ו¹⁰⁴.

[משנ"ב ס"ק עג]

אֶלָּא צָרִיךְ לְגַרֵּם עַד שֶׁיִּבְטְלֵם מִתְמוּנָתָם¹⁰⁸.

108 ותמה החזו"א (א"י"ח סי' ח ס"ק ו), שלכאורה אין די בביטול תמונת האות, שהרי אם נכתבה הזי"ן בכתיבה אחת צריך למחוק את כל הזי"ן, ואם נכתבו גג הזי"ן ורגלה בשתי כתיבות, עדיין צריך למחוק את כל הרגל או את כל הגג, וכמבואר להלן (ס"ק עה).

[משנ"ב ס"ק עה]

בְּתַחֲלָה כּוֹתְבִין כְּמוֹ נו"ן כְּפּוֹפָה וְאַחֲרָיֶהּ תּוֹלִין בְּצַדָּה כְּמוֹ וי"ו¹⁰⁹.

109 ולקמן במשנת סופרים (אות מ"ם) כתב לעשותה כמו כ"ף וי"ו. ובביה"ל שם (ד"ה כמו כ"ף וי"ו) כתב בשם הפמ"ג שצורת האות מ"ם היא נו"ן וי"ו. וראה מה שהעיר שם על דבריו, וכתב, שאין להוכיח מדברי השו"ע כאן שכתב שהיא כצורת נו"ן כפופה, שמפני שלא מדובר כאן על צורת כתיבת האותיות ולפיכך לא דקדק לכתוב לפי הנהוג לכתחילה למצוה, או שכתב כן מפני שתפס מנהג הספרדים.

[משנ"ב ס"ק עה]

לְאַפְיֻקֵי בְּרִי"ש שֶׁשְׁעָאָה כְּמִין דְּל"ת, דְּבַפְעָם אַחַת נִקְתָּב הַכֵּל בְּפִסּוּל, צָרִיךְ הַכֵּל לְגַרְדְּוֵי¹¹⁰.

110 ותמה החזו"א (א"י"ח סי' ח ס"ק ו), מה חילוק יש בין עשה האות בכח אחד או שעשאה בשני כוחות, הרי מותר לעשות אות אחת בכוחות הרבה, וכן מותר לעשות מ"ם פתוחה בכח אחד, ולפיכך כתב שאין צריך לגרור אלא את הנכתב אחר הפסול.

[ביה"ל ד"ה מ"ם פתוחה]

כְּמוֹ שֶׁקָּתַב הַגְּר"א לְקַטְן בְּקִיאוֹר¹¹¹.

111 שלפיכך אינה דומה האות ה"א לאות ח"י, מכיון שלאות ח"י יש חטוורת בגגה, ולאות ה"א אין חטוורת כלל.

[ביה"ל שם]

או כְּמוֹ שֶׁקָּתַב הַרְשֵׁב"א¹¹².

112 שרגלה של ח"י מחוברת לסוף גגה, ורגלה של ה"א מחוברת לאמצע גגה.

[משנ"ב ס"ק עה]

יְמָה שֶׁהִפְרָנוּ לְהוֹסִיף דְּיוֹ וְלִהְיֵמִידֵן עַל תְּמוּנָתָן, הִינּוּ כְּשֵׁלָא קְתַב הָאוֹתוֹת שְׁאָחַר¹⁰⁵.

105 ולפעמים יכול להוסיף דיו גם אם כתב את האותיות שלאחר מכן, וכמו שכתב לעיל (ס"ק מ) לענין כ"ף פשוטה שעשאה מרובע, או רגל פנימית של ה"א שעשאה פחות משיעור אות קטנה, שמותר להוסיף עליה, ומשום שיעיק צורת האות עליהן.

[משנ"ב ס"ק עב]

אֶלָּא יִמְחָק רְגְלוֹ¹⁰⁶.

106 ותמה החזו"א (א"י"ח סי' ח ס"ק ו), מה זה שונה מרי"ש שעשאה כמין דל"ת שלא די בגרירת הירך לבד, וכמו שכתב המחבר להלן, מפני שכל האות נכתבה בכתיבה אחת, ואם כן לכאורה הוא הדין כאן, שיש למחוק את כל הכ"ף, ולא די במחיקת הרגל.

[משנ"ב ס"ק עב]

לֹא מְהִי עֲצָה זוֹ דְּהִמְשַׁכַּת גַּג הַדְּל"ת¹⁰⁷.

107 היינו לאחר מחיקת הרגל השמאלית, וכן מבואר לקמן (הקדמת משנת סופרים ד"ה כל) לגבי אות בר"ת עם נקודה בתוכה שאין מועיל להמשיך את קוי האות לאחר מחיקת הנקודה.

ולזה שאיר את הנקודה ורק להאריך את הגג והרגל של הדל"ת עד שתבטל צורת ה"א ותיראה כאות דל"ת גדולה עם נקודה בחללה, כתב המקדש מעט (צורת האותיות אות ד ס"ק ה) שמוכח מהפמ"ג המובא כאן שאין עיצה זו מועילה, מפני שבדיעבד היא כשרה בתורת ה"א, ובפרט אם יקראנה כך התינוק, ואף אם לא

הלכות תפלין סימן לב

ביאורים ומוספים

[משנב ס"ק עח]

ואם נתפשטו האותיות מכת לחות הקדו, שקורין גיפלאסין¹¹³.

113 דהיינו שנתפשט הדיו מסביב לאות מכה הלחות, ומראה הדיו שבאותיות חזק יותר ממראה השחרות שסביב לאותיות שנתפשט מחמת הלחות, ומתוך כך ניכרות האותיות היטב בפני עצמן, וכמבואר בדרכי משה (אהע"ז סי' קכו אות ה). וביאר בשו"ת נודע ביהודה (אהע"ז סי' פה), שאינו פסול מדין מוקף גויל, מפני שמקום השחרורית הקלושה נדון כגויל ביחס לאותיות עצמן. וראה גדולי הקדש סי' רעד ס"ק יב.

[משנב שם]

ואם האותיות נוגעין, אף שנגעשה זה לאסור הפתיכה, אפילו הכי פסול¹¹⁴.

114 וכפי שנתבאר לעיל (ס"ק נד), שלתירוץ אחד בבי" כל שאותיות נוגעות זו בזו הרי זה פסול משום שאינו מוקף גויל, ואף על פי שנעשה הדבר לאחר הכתיבה.

[משנב שם]

צ"ל לקמן בסימן קמג (ס"ק כה) במשנה ברוחה¹¹⁵.

115 ונתבאר שם, שאם נדבקו האותיות בכל אורכן, או אפילו אם נדבקו מקצתן אלא שנתנתה על ידי זה צורת האות, צריך להוציא ספר תורה אחר. אבל אם הדיבוק אינו בכל אורך האות, ולא נשתנתה בכך צורת האות, אם הדיבוק בסוף האות ואי אפשר לתקנו, כגון בשבת, או אפילו אפשר לתקנו אלא שיש טורה לחזור אחרי מי שיגרור, מותר לקרוא בו כך, אולם אם הדיבוק בתחילת האות או באמצעה, דהיינו שהמשך האות נכתב בפסול, יש מחמירין שצריך להוציא ספר תורה אחר אפילו אם לא השתנתה צורת האות, ויש מקילין, כיון שלא השתנתה צורת האות, ובשעת הדחק יש לסמוך על המקילין. וכל זה אם נמצא הדיבוק בשעת הקריאה, אבל לכתחילה אין להוציא ספר תורה שיש בו אותיות דבוקות אף אם אינן דבוקות אלא מעט ולא השתנתה צורתן.

[משנב ס"ק עט]

ואפילו באותיות השם שנגמרו ודבוקן למשה רשאי לגרור¹¹⁶.

116 ואם נעשתה הנגיעה לאחר הכתיבה, כתב להלן (ס"ק קכו וביה"ל סכ"ז ד"ה אם) שאסור לגרור גם אם נדבקו האותיות רק למטה. [ואופן הגרירה באותיות השם, ראה להלן ס"ק קכז].

[משנב ס"ק פא]

ולפי זה אם כל ארך האות דבוקה לתבניתה לא מהני גרידה, והפרי תרש מקל בזה¹¹⁷. [וע"ז בשערי אפרים¹¹⁸] ובנתיבי חיים¹¹⁹.

117 שכתב (אהע"ז סי' קכה ס"ו) שאף אם נדבקה האות בכל אורכה, אם לא נשתנתה צורת האות, מועילה גרידה.

118 שם (שער ה ס"ט) כתב שאם נמצא דיבוק כזה בשעת הקריאה צריך להוציא ספר תורה אחר, ומשום שסובר שאין מועילה גרידה.

119 שכתב (על המג"א ס"ק כז) שמועילה גרידה, ודלא כבי"ח שהחמיר בזה. וכתב המשניב לקמן (סי' קמג ס"ק כה), שאם נדבקה האות בכל אורכה צריך להוציא ספר תורה אחר [כשערי אפרים]. ומבואר שם שלא מועילה גרידה.

[ביה"ל ד"ה כל החרטום]

ונה סלוי אם בעלמא קל הסרטום הוא לעכוכא ב"מ או אפשר דהוא נק לבתחלה¹²⁰.

120 ולקמן (משנת סופרים אות מ"ם ד"ה ויגיע) הסתפק אם מועילה קריאת תינוק כשהחרטום אינו מגיע עד למטה. והחז"א כתב (א"ח סי' ח ס"ק ו), שאם יקראה תינוק כמ"ם, הרי היא כשרה.

[ביה"ל ד"ה וחי"ש]

ואפילו במלת אלהיך יכול למקו, אף זזתה שלא ימחק הק"ל¹²¹.

121 שאף על פי שאין הכ"ף מעצם השם, מ"מ נטפלת היא לשם ואסור למוחקה, כמבואר בשו"ע י"ד (סי' רעו ס"ט). והטעם שאין למחוק את הרגל אלא את הגג, כתב בשו"ת מהר"י הלוי (סי' פא, הובא ביד אפרים על המג"א ס"ק כו) שרגל הכף נכתבה ארוכה כד"ן, ורק הגג נכתב ארוך בפסול.

[ביה"ל שם]

וע"ז ביד אפרים שמתלק קצת בזה¹²².

122 וכתב, שכיון שבעת כתיבת הגג יכול היה למשוך ולהאריך את רגלה [ורק אחר שכתב את השורה הבאה אין יכול להוסיף באורך הכ"ף מחמת השורה שתחיתה], אין היא חשובה כמי שנכתבה בפסול, ולכן אין צריך למחוק את כולה. והוסיף, שלפי זה יתכן שאם כתבה בסוף הדף, שלא היה מקום למשוך יותר, או שאם היה מושכה יותר לא היתה מוקפת גויל, צריך למחוק גם את הרגל.

[ביה"ל ד"ה יש להחמיר]

ע"ז בחידושי ר' עקיבא א"ג¹²³.

123 שהקשה בהגהותיו (על המג"א ס"ק כג), שלפי מה שכתבו הבי"ח והרמ"א (הובאו במשניב לעיל ס"ק סז) שאות שנעשתה בחציה שלא על ידי כתיבה, כגון שנפלה טיפת דיו ונעשה כחצי אות והשלים בכתיבה לאות שלמה, הרי היא כשרה, אם כן מדוע כתב השו"ע שצריך לגרור את כל האות, הרי לכאורה די שיגרור מקצתה וישלימנה על ידי כתיבה.

[ביה"ל ד"ה משום]

סגי לה קשיגור הגג¹²⁴.

124 אמנם אין צריך לגרור את כל הגג, שהרי נכתב בכשרות, ודי לבטלו מצורת אות, וכמו שכתב במשניב לעיל (ס"ק סח) שיכול לגרור קצת מן הגג עד שישאר כמו וי"ו, וכן מבואר להלן (ד"ה נגע).

[ביה"ל ד"ה ואם גרור]

אם לא קתב צדן המכות שאחר זה, לא מהני גרידת הדבקות לבד¹²⁵.

125 שחוששים לדעת הרשב"א (שו"ת ח"א סי' תריא, הובא בבי" ד"ה כתוב בסמ"ק) על פי הירושלמי, שאם נדבקה האות באמצע הכתיבה הרי היא פסולה, ולא מועיל לגררה אחר כך, אלא צריך לגרור את כל הכתיבה האחרונה [דהיינו, שכשנכתבה בשתי כתיבות, צריך לגרור את כל מה שנעשה בכתיבה האחרונה שבה נעשה הדיבוק, וכשנכתבה בכתיבה אחת צריך לגרור את כל האות], שמחמת הנגיעה נחשבת כל הכתיבה נכתבה בפסול.

הלכות תפלין סימן לב

(עו) *קרי"ש שַעֲשֵׂאָה (עו) כְּמִין דְּלִ"ת *יש לתחמיר ולומר דלא סגי כִּשְׁיִגְרוּ הִנְדֵּף לְבַד או הִגָּג לְבַד וַיִּחְזַר וַיִּתְקַבְּנוּ כְּמִין רִי"ש, *משום דבין הִגָּג ובין הִנְדֵּף נִעְשֶׂה (ב) (ג) כַּפְסוּל, הִלְכָּף צְרִיף לְגֵרֵי שְׁנֵיהֶם. וְאִם נִדְבָקָה אוֹת לְאוֹת, בֵּין קִדְּם שֶׁתִּגְמַר בֵּין אַחַר (עח) שֶׁנִּגְמַרְהָ, כְּסוּל. *וְאִם לְגֵרֵי (ג) (ג) וְהַפְרִידָה (עט) *כְּשֶׁר וְלֹא מְקַרֵי (ס) חַק תּוֹכּוֹת, מֵאַחַר שֶׁהָאוֹת עֲצֻמָּה הֵיחָת קְתוּבָה (פא) כְּתוּבָהּ. (פב) שֶׁאִם נִגְעוּ *רַגְלֵי

ק בית יוסף
משפטינו
הרשב"א
התוספות
התורה ש
מסורת

הרשב"א והשוכת הרמב"ן סימן רל"ו והרומה הירשן סימן ס"ח

שְׁעֵרֵי תְּשׁוּבָה

[ג] כַּפְסוּל. עֲבַה"ט וּמִי"ש מִתְּשׁוּבַת מְהֵרָ"י הַלְוֵי וּמַגֵּ"א, עֵינִי בְּחֻשְׁבֹּת דְּבַר־שְׂמוּאֵל ס"י קפח שְׁפַחַת שְׁאֵעִ"פ שֶׁפְּהַר"י הַלְוֵי הִסִּיר בְּבוּרוֹ לְגֵרֵי חַ"ךְ שֶׁמִּלַּת אֶלְהֵךְ, נִרְאֶה שֶׁעֲבַה"טוֹר אִם אֶפְשֶׁר, שְׂאֵרִיכוֹ בְּחֻחֵה הַרְגֵל עַד שִׁיחֵה יוֹתֵר מִגֵּזוּ נִאֲחִיכֵי יִגְרֹדוּ קֶצֶת מִהֵגֵג כַּדִּי שֶׁשְׂאֵר בְּרַגְלֵי כְּפָלִים כִּפֵּי טַעֲשֵׂה צוּרַת הָאוֹת לְכַתְּמָלָה, שֶׁבִּאֲפֵן זֶה אֵין מוֹחֲקִים הָאוֹת כַּעֵינִי חַק תּוֹכּוֹת עִכְלִי. וְנִרְאֶה דִּס"ל שְׂאֵ"א לְמִשְׁפֵּחַ כְּפָלִים כִּהְגָּה מִשֵּׁ כַּמִּי"ש מִסִּי"א, חֲדָא, דְּכִינֵן שֶׁהִפְשִׁיכוּ בְּרַחֲבֵי כִּיב עַד שֶׁכִּמְעַט פִּי"שֵׁינִם בְּרַגְלָה מִסְּמָקָא אֵין רַחֵץ כִּין הַשִּׁטוֹת כִּיב, וְגַם כְּשִׁמְשֵׁף שׁוֹב הַרְגֵל פִּי"שֵׁינִם כְּתֻבָּה יִהְיֶה יוֹתֵר גְּדוּל מֵאֵד שְׂאֵין דוֹמֵה לוֹ בְּאוֹתוֹת הַגְּדוּלוֹת, לִכֵּן קָמַת שִׁישְׁשִׁיף רַק מִעַט שִׁיחֵה אֶרֶץ מִן הֵגֵג קֶצֶת נִאֲחִיכֵי יִגְרֹד, וְצִי"ע אִם בְּחַי"ה הַתְּרִירָה נִסְתַּרַת בְּאוֹתוֹת הַשֵּׁם דְּשָׂאָה כְּפָלִים לֹא לְעִנְכּוֹבָהּ. וְעֵינִי בִּירְאָפְרִים מִי"ש כַּד עוֹלָה עַד דְּבַר מְהֵרָ"י הַלְוֵי ז"ל וְעֵינִי מִי"ש כְּסִ"ק שֶׁלְּמַנֵּן זֶה: [ג] וְהַפְרִידָה. עֲבַה"ט. וְכַסֵּב בְּרִי"ש שֶׁכִּסְפֵּר בֵּית

בְּאֵר הַיֵּטֵב

אֲחֵרֵי אָבֵל לֹא אַחֲרֵיָךְ, דָּא זִנְה שְׂלֵא כְּסִדְרֵן וּפְסוּל בְּתַפְלִין. תַּפְלִין שְׁנוּדֵפֵן לְסוּפֵר לְכַתֵּב בְּפִרְשָׁה כִּי"ף פְּשׁוּטָה בְּסוּף לְהַשְׁלִים מִשְׁפֵּךְ רַחֵב הַשִּׁטָּה הַעֲרִיף וְהַמְשִׁיךְ גִּגַּה שֶׁל כִּי"ף עַד שֶׁהִגִּיעַ לְסוּף הַשִּׁטָּה וְנִמְצְאוֹת רַחֵב הֵגֵג דוֹמֵה לְדִל"ת גְּדוּלָה אוֹ רִישׁ גְּדוּלָה, מַה דִּינֵנו? עֵינֵי הַרְ"י הַלְוֵי ס"י פֹּא, וְעֵינֵי סִ"ק שֶׁלְאַחַר זֶה, וּבְחֻשְׁבוֹת גַּת־וְרָדִים חֲמִ"ח כִּלְל בִּי סִימָן ט, וּבְחֻשְׁבוֹת דְּבַר־שְׂמוּאֵל סִימָן קסג: (ג) כַּפְסוּל. ר"ל כִּי כְּתִיבַת הַפִּי"ם פְּתוּחָה הִיא בְּבִי כְּתִיבוֹת, דִּהְיִנוּ מִתְּחִלָּה מוֹחֲבִין כְּמוֹ גִּרְיָו כַּפְסוּפָה וְנִאֲחִיכֵי תוֹלִין מַעֲדָה כְּמוֹ רִי"ו, אִי"כ כִּלְ שֶׁנִּעְשֶׂה הַפְּסוּל בּוֹ דִּהְיִנוּ מְהֵרָ"י צְרִיף לְגֵרֵי כְּלוּ, אָבֵל הַנִּזְוֵן שֶׁנִּתְּכַבֵּה בְּכִשְׁרֵי אִ"צ לְגִרְהָ, לְאַפְּוִקֵי בְּרִי"ש שֶׁשֶּׂשֶׂאָה כַּעֵינֵי דְלִ"ת דַּפְּעִים א' נִכְתַּב הַכֵּל כַּפְסוּל, צְרִיף לְגֵרֵי כְּלוּ. וְלִפְנֵי הִ"ה כִּלְ אוֹת שֶׁנִּתְּכַבֵּב בְּשֵׁנֵי כְּתִיבוֹת כְּמוֹ ג' וְנִעְשֶׂה פְּסוּל בְּכְתִיבָה אַחַת אִ"צ לְגֵרֵי אֶלֶּא אוֹמֵה, וְאִם קָמַת מִתְּחִלָּה רִי"ש וְנִאֲחִיכֵי טַעֲה וְעִשָׂה בּוֹ תַּג כַּעֵינֵי דְלִ"ת, סְגִי לַה כְּשִׁיגְרוּ הֵגֵג אוֹ הִנְדֵּף עִם הַתַּג וַיִּחְזַר וַיִּתְקַבְּנוּ כְּמִין רִי"ש, וְהַסְּחָמִיר כְּמוֹ בְּנֵה תַע"ב, לְבוּשׁ וְלִ"ח. וְגַל הַכִּי"ף צְרִיף לְהִיּוֹת כְּפָלִים כִּגְ שְׂלֵא תַּרְמָה כְּרִי"ש. תְּשׁוּבַת מְהֵרָ"י הַלְוֵי סִימָן פֹּא תַּחַב: אִם עִשָׂה גַּג שֶׁל הַכִּי"ף רַחֵב צְרִיף חֲתוּן לְמַחֵק לֵב הֵגֵג, אֶפְלוּ בְּמִלַּת אֶלְהֵךְ יָכוֹל לְמַחֵקוֹ, אֵךְ זִהֵר שְׂלֵא יִמְחַק הַרְגֵל (121). וְהַמִּי"א כַּתֵּב: וְלִ"ג שֶׁאִם יָכוֹל לְמִשְׁפֵּחַ הַרְגֵל שִׁיחֵה כְּפָלִים כְּמוֹ הֵגֵג שֶׁפִּיר דְּמִי, עֵינֵי סִ"ק שֶׁלְּפָנֵי זֶה: (ג) וְהַפְרִידָה כְּשֶׁר. נִיל דְּהִ"ה אִם גִּזְלֵי חַ"ךְ מְגִיעַ לְסוּף הַקְּלָף כִּלֵי הַתַּף, רִשְׁאֵי לְגֵרֵי קֶצֶת דְּלֹא גִרַע מִנְדָּבֵק אוֹת לְאוֹת. כַּתֵּב הַבִּי"ח כֹּא"ע סִימָן קכח, דָּאִם כִּלְ אֶרֶץ הָאוֹת דְּבוּקָה לְחֻבְרָה לֹא מִהְיֵה

בְּאֵר הַלְּחָה

דִּהֲחַרְטוּם נִעְשֶׂה כַּפְסוּל, אָבֵל אִם נִדְבַק לְאַחַר הַכְּתִיבָה אֵין צְרִיף לְזַה דוּקָא גִּרִירַת הַחַרְטוּם, דְּהוּא הַדִּין דִּיכּוֹל לְגֵרֵי מִהַנְּזִין עַד שִׁיבְטְלֵנוּ מִצוּרַת אוֹת. וְצְרִיף עֵינֵי אִם מִהְיֵה בְּנֵה שֶׁנִּתְּכַבֵּב בְּכַשְׂרוֹת גַּם כִּין גִּרִירַת חֲצִי חַרְטוּם, זִנְה תְּלִיז אִם כַּעֲלֵמָה כִּלְ הַחַרְטוּם הוּא לְעִנְכּוֹבָה כְּמִי"ש אוֹ אֶפְשֶׁר דְּהוּא רַק לְכַתְּמָלָה (120), וְצְרִיף עֵינֵי: * וְרִי"ש שֶׁשֶּׂאָה כְּמִין דְּלִ"ת וְכו' . וְאִם עִשָׂה גַּג רַחֵב לְבַד שִׁיחֵה עַד שֶׁנִּרְאֶה כְּמוֹ רִי"ש, כַּתֵּב הַפְּנִינֵי אֶבְרָהִם דִּימְשֵׁף הַרְגֵל עַד שִׁיחֵה כְּפָלִים כְּמוֹ הֵגֵג [וְאִם הַכְּפָלִים הוּא לְעִנְכּוֹבָה אוֹ לְכַתְּמָלָה, עֵינִי לְקַפֵּן בְּסִימָן לוֹ בְּדִינֵי צוּרַת הָאוֹתוֹת]. וְאִם אֵין לוֹ מְקוֹם לְמִשְׁפֵּחַ, כַּתֵּב הַפְּנִינֵי אֶבְרָהִם בְּשֵׁם הַרְ"ל, וְכֵן סַחֵם הַפְּרִימְגָדִים בְּסִימָן לוֹ בְּצוּרַת הָאוֹתוֹת, דִּהְיִנוּ הוּא יִשְׁמַחַק כִּלְ הֵגֵג, דְּגִרִירַת הַסֵּר בְּנִדְאֵי לֹא מִהְיֵה בְּנֵה דְּהֵרַי חַק תּוֹכּוֹת מִשֵּׁ, וְאַפְלוּ בְּמִלַּת אֶלְהֵךְ יָכוֹל לְמַחֵקוֹ, אֵךְ זִהֵר שְׂלֵא יִמְחַק הַרְגֵל (121). וְצְרִיף עֵינֵי, הֵלֵא דְּמִי לְרִי"ש שֶׁשֶּׂשֶׂאָה כְּמִין ד' דַּפְּסֵק שֶׁלְּחֻחֵי צְרִיף דְּצְרִיף לְגֵרֵי כְּלוּ מִשׁוֹם דְּנִתְּכַבֵּב כַּעֲפֵם אַחַת, וְהִכִּי נְמִי דְּכּוּתָהּ, וְעֵינֵי בִּירְאָפְרִים שֶׁמַּחֲלַק קֶצֶת בְּנֵה (122) דְּחַק. אַחֲרֵיָךְ מִצְאֵתִי בְּחַדוּשֵׁי ר' עֲקִיבָה אֵינֶר שֶׁכַּתֵּב בְּפִישׁוֹת דְּמִי לְרִי"ש שֶׁשֶּׂשֶׂאָה כְּמִין ד' [וְעֵינֵי בְּשֶׁצִּיר־תְּשׁוּבָה כְּפִיעִי קֶטֶן יב [כא] בְּמַה שֶׁהִנְחִיךְ בְּנֵה בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת גַּת־וְרָדִים, וְצְרִיף עֵינֵי אִם יֵשׁ לְמַחֵק עַל זֶה אַחֲרֵי שֶׁכִּלְ הַאֲחֻרָיִם מִחֲמִינֵי דְּצְרִיף עַל־פְּלִפְשִׁים לְמַחֵק הֵגֵג]. אֵךְ אִי אַחֲרָיִם כֵּן כַּדִּי שֶׁל אֶלְהֵךְ שֶׁשֶּׂשֶׂאָה רַחֵב כְּמִין ד' אוֹ רִי"ש, נִרְאֶה דִּישׁ לְסַמֵּךְ לְהַקְלֵל דְּדִי בְּמַחֲקֵת הֵגֵג אִם אֵין לוֹ מְקוֹם לְמִשְׁפֵּחַ הַרְגֵל, אַחֲרֵי שֶׁגַּם בְּרִי"ש שֶׁשֶּׂשֶׂאָה כְּמִין ד' מְקַלְל הַפְּרִי חֲדַשׁ, וְהִיבֵאוּ הַמַּחֲצִי"ת הַשֶּׁקֶל, דְּדִי שִׁיבְטְלֵנוּ מִצוּרַת אוֹת, וְגַם הִבְאִין רַע"א בְּחַדוּשֵׁי הַנִּיחֵי דְּבַר־הַשְּׁלַח־עֲרוּךְ בְּנֵה בְּצְרִיף עֵינֵי מִחֲמַת אוֹתָהּ הַקְּשָׂא שֶׁל הַפְּרִי חֲדַשׁ (וְהַמְנִיחֵה שְׂלֵא זָכּוֹר): * יֵשׁ לְהַחֲמִיר וְלוֹמַר וְכו'. עֵינֵי בְּחַדוּשֵׁי ר' עֲקִיבָה אֵינֶר (123), וְהֵאֵר גִּזְוָה כַּתֵּב הַמַּחֲצִי"ת־הַשֶּׁקֶל בְּשֵׁם הַפְּרִי חֲדַשׁ: * מִשׁוֹם דְּבִין הֵגֵג וּבִין הַתַּרְךָ וְכו'. כִּי דַפְּעִים אַחַת נִתְּכַבֵּב הַכֵּל כְּדִרְךְ הַכּוֹחֲבִין, וְלִפְנֵי זֶה אִם מִתְּחִלָּה כַּתֵּב רִישׁ וְאַחֲרָיִם טַעֲה וְעִשָׂה בּוֹ תַּג כַּעֵינֵי דְלִ"ת, סְגִי לַה כְּשִׁיגְרוּ הֵגֵג (124) אוֹ הִנְדֵּף עִם הַתַּג וַיִּחְזַר וַיִּתְקַבְּנוּ כְּמִין רִי"ש, לְבוּשׁ וּפְמִ"י: * וְאִם גֵּרֵי וְהַפְרִידָה וְכו'. אֵךְ אֵין מִשְׁפֵּחַ נִעְשֶׂה לְחֻבְרָתוֹת קִדְּם שֶׁנִּגְמַרְהָ הֵגֵג וְהַפְרִידָה וְכו'. אֵין מִשְׁפֵּחַ לְמַהר"א מְרַגְלִיּוֹת, דְּרִינֵן זֶה דְּשִׁלְחַן־עֲרוּךְ יֵשׁ לְפַקֵּק בּוֹ, וּבְמוֹכַח שֵׁם מְדַעַת שְׁעִיר־אֶפְרַיִם בְּתַחֲתֵי שְׁעָרִים שֶׁלּוֹ דִּאֵין לְהַקְלֵל בּוֹ אֶלֶּא בְּתַפְלִין וּמוֹזוֹת דְּכְרִיעֵבֵר דְּמִי, דָּאִם הִיָּה צְרִיף מַחֲמִיָּה הִיָּה נִפְסַל מִשׁוֹם שְׂלֵא כְּסִדְרֵן, אָבֵל בְּכַסְפֵּי־תוֹרָה וְכֵן בְּתַפְלִין וּמוֹזוֹת אִם לֹא כַּתֵּב עֲרוּן הַתּוֹכּוֹת שְׂאֲחֵר זֶה, לֹא מִהְיֵה גִרִירַת הַדְּבָקוֹת לְבַד (125) אִם נִדְבַק קִדְּם שֶׁנִּגְמַרְהָ הָאוֹת וְגַמֵּר הָאוֹת כַּפְסוּל: * כְּשֶׁר וְלֹא מְקַרֵי וְכו'. עֵינֵי בְּמִשְׁנֵה בְּרִוּיָה בְּמַה שֶׁתְּכַתְּבוּ "וְאִם רַגְלֵי" וְכו', הוּא מְבֹאֵר מַה דְּקָמַת לֵן דְּמַהְיֵה גִרִירַת אֶפְלוּ בְּנֵה תְּשׁוּבַת מִתְּחִלָּתוֹ: * רַגְלֵי הָאוֹת וְכו'. עֵינֵי בְּמִשְׁנֵה בְּרִוּיָה בְּמַה שֶׁתְּכַתְּבוּ "דִּכְלֵ שְׂאֵין צוּרַת הָאוֹת" וְכו', לְשׁוֹן וְכו' בְּאֶבְרָךְ

מִשְׁנֵה בְּרִוּיָה

(עו) וְרִי"ש. או וְרִי"ש שֶׁשֶּׂשֶׂאָה כְּמִין רִי"ש, וְכֵל כֵּהֵי גִזְוָה שֶׁנִּעְשֶׂה בְּכְתִיבָה אַחַת: (עו) כְּמִין דְּלִ"ת. והוא הדין כִּגְוֵו שֶׁל כִּי"ף פְּשׁוּטָה שֶׁשֶּׂשֶׂאָה רַחֵב עַד שֶׁנִּרְאֶה דְלִ"ת או רִי"ש, וְעֵינֵי כַּבְּאוֹר הַלְּחָה. וְהַסּוּפְרִים נִכְשְׁלִין בְּנֵה בְּעוֹנוֹתֵינֵי הַרְבִּים: (עח) שֶׁנִּגְמַרְהָ. הָאוֹת כְּאַרְכוּ כְּרִאוֹי, כְּגוֹן שֶׁכַּתֵּב תַּחַת "לו" וְנִדְבַק הַנִּזְוֵן כְּקַצְהוֹ לְהַמְלֵךְ, וְכֵל פִּיּוּצָה בְּנֵה, וְאַפְלוּ בְּנִיגְעָה כְּל־דְּהֵה שְׂלֵא נִשְׁמַנִּית עַל־גִּדִי־וְהֵ הָאוֹת מִצוּרַתָּה, אֶפְלוּ הִכִּי פְּסוּל, דְּבַעֲיֵנֵן שִׁיחֵה הָאוֹת מְקַף גִּוִּיל. וְאִם נִתְּפַשְׁטוּ הָאוֹתוֹת מִכַּחַת לַחֹת הַדִּיּוֹ, שְׁקוּרִין יִבְרַפְלֵאִין (118), עַד שֶׁנִּרְאִין כְּדְּבוּקִין, וּמְכַל מְקוֹם נִרְאֶה שְׂאֵין הָאוֹתוֹת נוֹגְעִין, כְּשֶׁר; וְאִם הָאוֹתוֹת נוֹגְעִין, אֵף שֶׁנִּעְשֶׂה זֶה לְאַחַר הַכְּתִיבָה, אֶפְלוּ הִכִּי פְּסוּל (119), אֶבְרָךְ הַעֲזוֹר בְּסִימָן קכח סְעִיף טוֹ בְּהַגִּי"ה וּבְכִי"ת־שְׂמוּאֵל, עֵינֵי שֵׁם, וְעֵינֵי לְעִיל כַּבְּאוֹר הַלְּחָה כְּסוּף סְעִיף טוֹ. וְאִם נִמְצָא דְבוּק בֵּין אוֹת לְאוֹת כִּשְׁהוּצִיאוֹ סְפִיר־תוֹרָה לְקִרְאָה, עֵינֵי לְקַפֵּן בְּסִימָן קמג (ס"ק כח) בְּמִשְׁנֵה בְּרִוּיָה (116): (עט) כְּשֶׁר. והוא הדין אִם (ג) רַגְלֵי הָאוֹתוֹת אוֹ גִּזְוֵו וְאַמְעָעֵן מְגִיעַ לְסוּף כִּלֵי הַתַּף קְלָף, רִשְׁאֵי לְגֵרֵי קֶצֶת, דְּלֹא גִרַע מִנְדָּבֵק אוֹת לְאוֹת דְּמַהְיֵה גִרִירָה. וְדַע דְּבִנְהֵ אֵין מַעֲכַב שְׂלֵא כְּסִדְרֵן, כַּמְבָּאֵר לְקַפֵּן בְּסְעִיף כח, מֵאַחַר דִּאֵין מוֹסִיף בְּגוּף הָאוֹת. וְאַפְלוּ (ג) בְּאוֹתוֹת הַשֵּׁם שֶׁנִּגְמַרְהוּ וְדְבוּקֵן לְמַשֵּׁה רִשְׁאֵי לְגֵרֵי (116): (פ) חַק תּוֹכּוֹת. וּמְרִי (כג) שְׂלֵא נִשְׁמַנֵּה הָאוֹת מִצוּרַתָּה עַל־גִּדִי הַדְּבָקוֹת, אָבֵל אִם נִשְׁמַנִּית הָאוֹת מִצוּרַתָּה וְאֵין הַתִּינּוֹק יָכוֹל לְקְרוֹתָהּ, וְכֵל־שֶׁכֵּן אִם נִשְׁמַנִּית לְצוּרַת אוֹת אַחֲרָת, כְּגוֹן וְרִי"ו שֶׁנִּדְבַק בְּסוּפוֹ לְנִזְוֵן כַּפְסוּפָה דְבוּק עַב שֶׁנִּרְאִיתָ בְּצוּרַת טִי"ת, עַד שֶׁתִּינּוֹק דְּלֹא חֲסִים וְלֹא טַפֵּשׁ יִקְרָא אוֹתוֹ לְטִי"ת, לֹא מִהְיֵה גִרִירַת הַדְּבוּק בְּנֵה, דְּהֵרֵי כְּמִי"ם שֶׁנִּסְתַּמְתְּהּ וּמְקַרֵי חַק תּוֹכּוֹת, וְעַל־כֵּן צְרִיף לְגֵרֵי (ג) גַּם הַנִּזְוֵן, שֶׁגַּם הוּא נִשְׁמַנֵּה מִצוּרַתָּה וּנְפִסַל עַל־גִּדִי הַדְּבוּק, וְכֵן כֵּל פִּיּוּצָה בְּנֵה: (פא) כְּתוּבָהּ. וּבְנִפְלָה טַפֵּחַ דִּי, כְּסְעִיף יו, אֵף דְּנִתְּכַבֵּה מִתְּחִלָּה כְּתוּבָהּ, נִתְּחַלְּקָלָה עַל־גִּדִי הַטַּפֵּחַ וְאֵינֵה נִכְרַת, מַה שְׂאֵין כֵּן בְּנֵה דְאַפְלוּ קִדְּם הַגִּרִירָה נִכְרַ הַיֵּטֵב כִּלְ אוֹת בְּפִנֵי עֲצֻמָּה; וְלִפְנֵי זֶה אִם כִּלְ אֶרֶץ הָאוֹת דְּבוּקָה לְחֻבְרָתָה לֹא מִהְיֵה גִרִירָה, וְהַפְּרִי חֲדַשׁ מְקַל בְּנֵה (117). עֵינֵי בְּשֶׁצִּיר־אֶפְרַיִם (118) וּבְכְתִיב־תִּי"ם (119): (פב) אִם נִגְעוּ. אָבֵל אִם יֵשׁ הַפְּסֵק דִּק אֶפְלוּ רַק כַּחוּט